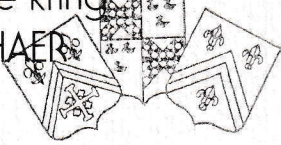

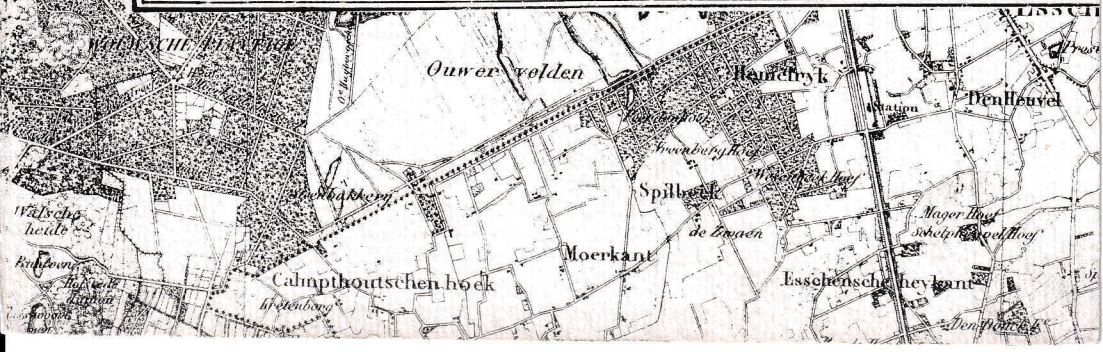

heemkunde kring
DE VIERSCHAET
WOUW

484

De Drie Heerlijkheden

Een probaat geneesmiddel ... maar niet onfeilbaar!

Ziekten eisten vroeger onder mensen en dieren meer slachtoffers dan de gevolgen van de vele oorlogen die gevoerd werden. Vooral de pest was een zeer gevreesde ziekte. Regelmatig braken, vooral onder het vee, nieuwe ziekten uit, waarmee men niet direkt raad wist. Ook in 1732 gebeurde er iets dergelijks in Wouw en in de vergadering van zaterdag 7 maart 1732 werd de zaak in de vergadering bij de stadhouder door de burgemeester en schepen van de heerlijkheid Wouw besproken. Op die vergadering waren alle schepenen present, behalve C. van Broekhuijsen (1).

Tijdens de vergadering komt de stadhouder met een uittreksel uit het register van de besluiten van de Staten Generaal van 27 februari 1732, waarin de regenten worden gelast om behoorlijk acht te slaan op de voortgang van de *"siekte onder de paarden en runtvee begonnen in Frankrijk en alle mogelijke precautie te gebruiken om die sooveel mogelijk voor te comen en buijten te houden en sigh onverhoptelijk ergens openbarenden daar tegens all bedenkelijke remedie te gebruiken"*.

Besloten wordt om een publicatie uit te vaardigen waarin alle inwoners worden verplicht om als de ziekte zich openbaart dit onmiddellijk door te geven aan stadhouder A. de Groot, die dat dan onverwijld weer door kan geven aan de Staten Generaal in Brussel.

Na de notulen van de vergadering wordt in het resolutieboek ook een *"Aanmerkinge te brussel gedrukt over de contagreuse siekte die regneert onder de paarden en hoorenbeesten"* opgenomen.

Dit is eigenlijk het interessantste gedeelte van de resolutie, want niet alleen worden de ziekteverschijnselen opgesomd, maar meteen ook de remedie en die bestond beslist niet uit een injectie door de veearts of pillen en poeders!

Ik geef hier een deel van de tekst van het plakkaat onverkort weer:

"Dese siekte openbaert sigh door een blaasje het welk boven, onder of ter sijde van de tongh van het sieken beest komt. dat blaasie is inden beginne wit, wordt

vervolgens roodt en eindelijk bijna swart. doorgebrooken sijnde blijft er een kankeragtige sweer dewelke sig meer en meer na de wortel van de tong uijtbreijende de selve doorbijt en doet afvallen soo dat het beest kort daerna sterft. Men siet binnen vierentwintigh uren het begin, den voortgang en het eijnde van de siekte.

De selve is deste gevaarlijker omdatse sig door geen uijtwendigh teeken openbaart want het sieke beest eet, drinkt en werkt na gewoonte tot de tong uijtgevallen is".

In de "aanmerkinge" volgt dan de goede raad om twee tot drie keer per dag de tong van alle hoornbeesten te bekijken en dat niet na te laten omdat de ziekte nog zo ver weg is: "want de ondervindingh leert dat houwelse nog eene groote distantie van de stad gannat was egter alle de gehugten omtrent die stad anderhalfuur en twee uren in de ronte op een en den selven dag daer aange-stooken zijn".

Om te voorkomen dat het vee de ziekte krijgt, kan de boer alvast voorzorgsmaatregelen nemen. Een van die mid-delen is een "preservatif voor de beesten" dat in Au-vergne, waar de ziekte ook heerst met succes wordt ge-bruikt.

"...dien middel word gemaakt uijt de volgende drogerijen voor ieder beest.

Teriakel]	
of]	3 dragma (2)
orvietan]	

kruidnagelen	
en caneel van	
elk	1 dragma
gestoote peper	2 dragma
gembeer	1 dragma
genever besien	2 dragma

En een gestoote notemuskaat van een middelmatige grootte.

Dit alles wort in een wel gedekte pot met een pint goe-de wijn of sterk gedaen om ten minsten vijf of ses uren uijt te trekken en als men het ingeeft moet men alles

wel omroeren om dat het dikke met het dunne gemengelt is. De ingeving moet niet geschieden dan na het beest vijf of ses uren sonder eeten is geweest. Desen drank kan aen beesten niet anders dan goet doen, maar zij is niet altijd onfeilbaar in het voorkomen van de siekte dewelke men op deese wijs geneest".

Een probaat middel dus, maar wat te doen als de beesten reeds door de ziekte zijn aangetast? Ook daarvoor had men een middel, want "de aanmerkinge" besluit met de behandeling van zieke beesten.

"...Indien men een of meer blaasjens aen de tong vint moet mense terstont met eenen silveren lepel of een stuk gelds doordouwen, het vel daer aflighten ende wond tot bloedens toe wrijven. Vervolgens moet mense baaijens in warm fonteijnwater maer liever met sterken azijn waar men alvoeren in sijn sout peper gesoote look en andere scherpe kruiden doet. Dit geschied zijnde, dekt men de wonde met seer fijn sout nadat men se met vitriool wel gewreven heeft..."

Of de beesten zich deze behandeling lieten welgevallen wordt niet vermeld, maar men kan met een gerust hart aannemen, dat er wel enkele sterke mannen nodig waren om de dieren op deze manier te behandelen.

Blijkt bij het nakijken van de bek van de dieren dat er al een zweer ontstaan is, dan moet het dier op dezelfde manier behandeld worden.

"...en het soo in het een als in het andere geval tweemaal of driemaal dags tot de geneesingh tot herhaalen. Sommige doen de beesten aen de hals aderlaten als er blaasje op de ton zijn".

En met die laatste raadgeving besluit het stuk uit 1732. In het resolutieboek van de heerlijkheid Wouw was nergens te vinden of de ziekte ook inderdaad in Wouw gekomen is. Vermoedelijk niet, want dan zou daarvan zeer zeker gewag gemaakt zijn.

Nieuwpoort, oktober 1984.

RENE HERMANS.

Noten:

1. Resolutieboek van de heerlijkheid Wouw d.d. 7 maart

1732. Oud archief 49. Met dank aan Jan Schijven die mij wees op het bestaan van dit stuk, waardoor dit artikel tot stand kon komen.

2. Een dragma is een medicinaal gewicht: $1/96$ pond, $1/8$ ons; in Amsterdam: 3,845 gram. Na 1820 als Nederlands medicinaal gewicht: 3,906 gram. Letterlijk betekent dragma: een handvol. (Uit: J.M. Verhoeff: De Oude Nederlandse maten en gewichten. Amsterdam 1983).

Deze uitgave werd mede mogelijk door financiële steun van de Rabobank „Wouw - Kruisland”

